

LEKTURY Z ZAKRESU PODSTAWOWEGO

1. Sofokles, Antygona lub Król Edyp (wersja literacka lub spektakl teatralny); Bogurodzica*; Lament świętokrzyski;
2. Jan Kochanowski*, wybrane pieśni, treny (inne niż w gimnazjum) i psalm;
3. Mikołaj Sęp Szarzyński, wybrane sonety;
4. William Szekspir, Makbet lub Hamlet;
5. Adam Mickiewicz, wybrane sonety i inne wiersze (w tym: Romantyczność), Dziady część III*, Pan Tadeusz*;
6. Juliusz Słowacki, wybrane wiersze;
7. Cyprian Kamil Norwid, wybrane wiersze
8. Bolesław Prus, Lalka*;
9. Fiodor Dostojewski, wybrany utwór, np. Zbrodnia i kara, Łagodna;
10. Joseph Conrad, Jądro ciemności;
11. Jan Kasprówicz, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leopold Staff, wybrane wiersze;
12. Stanisław Wyspiański, Wesele*;
13. Władysław Stanisław Reymont, Chłopi (tom I – Jesień);
14. Stefan Żeromski, wybrany utwór (Ludzie bezdomni, Wierna rzeka, Echa leśne lub Przedwiośnie);
15. Bolesław Leśmian, Julian Tuwim, Jan Lechoń, Julian Przyboś, Józef Czechowicz, Konstanty Ildefons Gałczyński, wybrane wiersze;
16. Jarosław Iwaszkiewicz, wybrane opowiadanie;
17. Bruno Schulz*, wybrane opowiadanie;
18. Tadeusz Borowski, wybrane opowiadanie;
19. Krzysztof Kamil Baczyński, Tadeusz Różewicz, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Ewa Lipska, Adam Zagajewski, Stanisław Barańczak, wybrane wiersze;
20. Miron Białoszewski, wybrane utwory;
21. wybrany dramat dwudziestowieczny z literatury polskiej (np. Stanisława Ignacego Witkiewicza, Sławomira Mrożka lub Tadeusza Różewicza);
22. wybrana powieść polska z XX lub XXI w. (np. Marii Kuncewiczowej Cudzoziemka, Zofii Nałkowskiej Granica, Józefa Mackiewicza Droga donikąd, Stanisława Lema Solaris, Juliana Strykowskiego Austeria, Tadeusza Konwickiego Kronika wypadków miłosnych);
23. wybrana powieść światowa z XX lub XXI w. (np. Franza Kafki Proces, Alberta Camusa Dżuma, George'a Orwella Rok 1984, Isaaca Bashevisa Singera Sztukmistrz z Lublina, Gabriela Garcii Marqueza Sto lat samotności, Umberto Eco Imię róży).

Teksty, które powinieneś poznać w całości lub fragmentach.

1. wybór mitów;
2. Dzieje Tristana i Izoldy;
3. Miguel Cervantes, Don Kichote;
4. Jan Chryzostom Pasek, Pamiętniki;
5. Ignacy Krasicki, wybrana satyra lub Monachomachia;
6. Adam Mickiewicz, Dziady część IV;

7. Juliusz Słowacki, Kordian;
8. Witold Gombrowicz, Ferdydurke*;
9. Irit Amiel, wybrane opowiadanie z tomu Osmaleni lub Hanna Krall, Zdążyć przed Panem Bogiem;
10. Gustaw Herling-Grudziński, Inny świat;
11. Ryszard Kapuściński, Podróże z Herodotem;
12. Biblia (wybrane psalmy, fragmenty: Pieśni nad Pieśniami, Księgi Hioba, Apokalipsy św. Jana);

KRYTERIA OCENY WYPOWIEDZI NA MATURZE USTNEJ Z JĘZYKA POLSKIEGO

Egzamin ustny z języka polskiego sprawdzi, czy uczeń umie samodzielnie przygotować i wygłosić kilkuminutową wypowiedź poprawną pod względem merytorycznym, formalnym, językowym i stylistycznym, a także czy potrafi uczestniczyć w rozmowie z zespołem egzaminacyjnym. Jakie są kryteria oceny za poszczególne elementy wypowiedzi? Zapoznajmy się ze szczegółami.

Przed maturą ustną z języka polskiego warto sprawdzić, jak poszczególne elementy wypowiedzi będą oceniane, by skupić się na tym, co najważniejsze, i uzyskać jak największą liczbę punktów. Aby zdać część ustną na maturze, wystarczy zdobyć 30 proc. wszystkich punktów, czyli zaledwie 12. Zdający ma jednak możliwość zdobycia znacznie większej liczby punktów – aż 40.

Strona merytoryczna

Najwyżej oceniana będzie strona merytoryczna wypowiedzi – uczeń ma szansę zdobyć 16 punktów, czyli 40 proc. wszystkich punktów. Co zrobić, by tak wysoka pula przypadła mu w udziale? Należy:

odpowiedzieć na wszystkie pytania, które znajdują się w wylosowanym zestawie;

nawiązywać do polecenia – trzeba więc mówić na temat;

przedstawić w sposób pogłębiony co najmniej jeden element wypowiedzi – przyda się znajomość różnych kontekstów literackich oraz kulturowych;

pamiętać, by nie pominąć żadnej kwestii i odnieść się do wszystkich elementów zawartych w poleceniu, a także odwołać się do innych tekstów, które mają związek z tematem wypowiedzi oraz przedstawić własny punkt widzenia;

pamiętać o poprawności rzeczowej i terminologicznej – o tym, by w wypowiedzi nie pojawiły się błędy, które zdradzałyby nieznaną treść tekstu kultury.

Organizacja wypowiedzi monologicznej

Za wypowiedź w pełni zorganizowaną i właściwie uporządkowaną można uzyskać 8 punktów. Należy pamiętać o tym, by w sposób czytelny sformułować swoje stanowisko – wypowiedź na maturze

powinna być spójna pod względem logicznym i gramatycznym. Nie może być zbudowana z luźnych myśli i zdań niemających związku z tematem.

Styl i język wypowiedzi monologiczej i dialogowej

Za ten aspekt wypowiedzi zdający również może uzyskać maksymalnie 8 punktów. Egzaminatorzy oceniają gramatyczną i leksykalną poprawność wypowiedzi – trzeba pamiętać, by wykluczyć błędy składniowe, fleksyjne, leksykalne i frazeologiczne. Należy zadbać o to, by składnie i poprawnie mówić, oraz wyszukać słownictwo najbardziej adekwatne do tematu. Jeśli w wypowiedzi pojawią się wulgaryzmy lub słowa obraźliwe, styl zostanie uznany za niestosowny.

Rozmowa z zespołem egzaminacyjnym

W tej części maturzysty może również uzyskać 8 punktów. Ważne jest, by odpowiadać na pytania komisji w sposób merytoryczny. Umiejętność żywego dyskusowania, przedstawienia swoich racji i obrony własnego stanowiska z pewnością zostaną bardzo dobrze odebrane przez egzaminatorów. Warto również pamiętać, by przestrzegać zasad uczestniczenia w rozmowie – należy zachować formy grzecznościowe i być uprzejmym.

Przykładowe pytania na maturze ustnej w 2015 roku

Jakimi środkami językowymi można wyrażać uczucia? Omów zagadnienie, odwołując się do wiersza Juliana Tuwima (Tak i nie), do innego tekstu kultury oraz do własnych doświadczeń.

Jakie wydarzenia związane z utratą niepodległości mogą wpływać na postawy poszczególnych ludzi? Omów zagadnienie na podstawie wiersza Czarna sukienka Konstantego Gaszyńskiego oraz innych tekstów kultury.

Czemu może służyć deformacja rzeczywistości dokonywana w tekstach kultury? Omów zagadnienie, odnosząc się do załączonego obrazu Bronisława Wojciecha Linkego oraz wybranych utworów literackich.

Czy kultura współczesna rzeczywiście jest kulturą zmiernych pisma? Uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do podanego fragmentu, do innego tekstu kultury oraz do własnych doświadczeń komunikacyjnych.

Najbardziej stresująca część egzaminów maturalnych to matura ustna z języka polskiego. Aby ją zdać, należy uzyskać min. 30 proc. punktów.

O egzaminie

Cel matury ustnej z języka polskiego to sprawdzenie umiejętności tworzenia wypowiedzi na zadany temat, zgodnie z zasadami poprawności językowej, logiki i retoryki.

Na maturze można spodziewać się oprócz tekstów literackich także ikonicznych lub popularnonaukowych z zakresu wiedzy o języku. Tekstem ikonicznym może być reprodukcja plakatu, rzeźby albo obrazu.

Przebieg egzaminu:

- losowanie zadania,
- czas na samodzielne przygotowanie – 15 minut,
- wypowiedź monologowa – około 10 minut,
- rozmowa z zespołem przedmiotowym – około 5 minut.

Jak przygotować się do matury ustnej z języka polskiego?

Umiejętność tworzenia wypowiedzi przyda się nie tylko na maturze ustnej. Jest konieczna również podczas rozmowy kwalifikacyjnej, w pracy, w urzędach. Warto więc się przygotować i oprócz powtórki zagadnień maturalnych przećwiczyć tworzenie konstrukcji i swobodę wypowiedzi. Dobrym sprawdzianem przed egzaminem będzie symulacja matury ustnej ze znajomymi. Niech każdy z Was przygotuje po kilka zestawów z zadaniami. Umów się z kolegami, że będą odgrywać role egzaminatorów, a później się zamienicie. Tak jak na egzaminie wylosuj pytanie, z zegarkiem w ręku przygotuj konspekt wypowiedzi, a następnie rozpocznij monolog i rozmowę. Jeśli nie chcesz angażować kolegów, przećwicz maturę na głos przed lustrem – koniecznie pilnuj czasu.

Zdarza się, że podczas egzaminu drży zdającemu głos albo ma on problemy z koncentracją i płynnością mówienia. Dlatego ćwicz wypowiedzi, to pomoże Ci oswoić się z brzmieniem własnego głosu i świadomością, że komisja egzaminacyjna uważnie słucha i wpatruje się w Ciebie. Nawet jeśli będziesz mieć trudności z koncentracją lub ułożeniem odpowiedzi, próbuj dalej i nie przerywaj. Pamiętaj, że matury nie można przerwać i rozpocząć jeszcze raz.

W dniu matury – najważniejsze to opanować stres. Nie jest łatwo wystąpić przed komisją egzaminacyjną i przedstawić merytoryczną wypowiedź. Nie myśl o tym, że się denerwujesz – tylko koncentruj się na zadaniu do wykonania. Przygotuj konspekt monologu, ponieważ gdy usiądziesz przed zespołem egzaminacyjnym, możesz mieć pustkę w głowie. Dobry konspekt pomoże Ci wybrnąć z sytuacji. Monolog na maturze musi być zrozumiały. Pamiętaj, że egzamin trwa dość krótko. Nie streszczaj całej lektury, jeśli nie musisz. Przedstaw informacje, które są potrzebne do omówienia problemu. Wypowiedź na maturze ma charakter argumentacyjny, dlatego pilnuj, aby Twój monolog odpowiadał na pytanie znajdujące się w poleceniu i zawierał argumenty uzasadniające Twoją odpowiedź.

Podsumowując:

- przećwicz w domu maturę ustną z języka polskiego;
- podczas egzaminu przygotuj ramowy konspekt;
- trzymaj się tematu;
- mów wyraźnie i się nie spiesz;
- wyeliminuj wyrazy potoczne – egzamin jest sytuacją oficjalną i należy pamiętać o stosownym stylu;
- jeśli się pomylisz, popraw wypowiedź;
- uważnie słuchaj pytań egzaminatorów;
- pilnuj, aby Twoje odpowiedzi były rzeczowe.

JAK NAPISAĆ ROZPRAWKĘ NA MATURZE Z JĘZYKA POLSKIEGO?

Na maturze z języka polskiego na poziomie podstawowym otrzymasz arkusz maturalny składający się z dwóch części. Będziesz musiał rozwiązać test oraz napisać wypowiedź argumentacyjną – rozprawkę lub interpretację utworu poetyckiego.

Jeśli wybierzesz rozprawkę, pamiętaj o zasadach tworzenia tego typu pracy.

Pierwszy krok to uważna analiza tematu. Przed przystąpieniem do czytania tekstu załączonego do polecenia zastanów się nad problemem postawionym w temacie.

Po wyborze tematu zapoznaj się z tekstem źródłowym. Czytaj go, pamiętając, jak brzmi polecenie. W trakcie lektury szukaj skojarzeń ze znanymi Ci utworami literackimi lub innymi tekstami kultury. Jeśli nie znajdziesz przykładów, rozważ zmianę tematu. Jeżeli odniesiesz się tylko do fragmentu utworu literackiego umieszczonego w arkuszu maturalnym bez wykazywania się znajomością lektur lub odwoływania się do innych tekstów kultury – Twoja praca może okazać się zbyt uboga i zostanie nisko oceniona. Teksty kultury, które możesz przywołać, to m.in. filmy, spektakle teatralne, utwory literackie, obrazy, plakaty. Jeśli po pierwszym czytaniu będziesz mieć problem ze zrozumieniem tekstu – przeczytaj drugi i kolejny raz. I co najważniejsze: nie spiesz się. Wybierz fragmenty, które będziesz mógł zacytować w swojej pracy.

Rozprawka maturalna nie jest streszczeniem – nie opowiadaj, o czym jest lektura, nawet gdy znasz ją w całości. Pamiętaj, że cel rozprawki to rozważenie problemu, a nie opowiedzenie utworu.

Po przeczytaniu tekstu powinieneś już mieć tezę oraz argumenty, aby ją obronić.

Rozprawka składa się z trzech elementów: wstępu, rozwinięcia i zakończenia.

- Zazwyczaj najtrudniej jest przygotować wstęp – to krótkie wprowadzenie do tematu. Powinien spełniać trzy warunki: odnosić się bezpośrednio do problemu zawartego w temacie, zachęcać do dalszego czytania i przedstawiać tezę.
- Rozwinięcie rozprawki maturalnej powinno zawierać przedstawienie argumentów udowadniających tezę. Uzasadniając swoje zdanie, odwołuj się do innych znanych Ci tekstów kultury lub lektur omawianych w szkole. Postaraj się przedstawić przynajmniej dwa argumenty. W rozwinięciu nie wypisuj wszystkich argumentów, które przychodzą Ci do głowy. Pogrupuj je i omawiaj w oddzielnych akapitach. Dzięki temu zachowasz porządek pracy maturalnej.
- Zakończenie powinno być krótkim podsumowaniem przedstawionych przez Ciebie argumentów. W tej części jeszcze raz należy nawiązać do postawionej tezy.

To nie koniec! Po napisaniu całej pracy koniecznie przeczytaj ją uważnie. Zwróć uwagę na błędy ortograficzne i interpunkcyjne. Zastanów się, czy praca zachowuje ciąg logiczny.

Podczas oceniania rozprawki maturalnej bierze się pod uwagę:

- sformułowanie stanowiska (czy teza została postawiona);
- uzasadnienie tezy (egzaminator oceni, czy teza została wyczerpująco i trafnie uzasadniona);
- poprawność rzeczową i językową;
- spójność;

- styl i poprawność zapisu.

Czas na rozwiązanie zadań z arkusza maturalnego to 170 minut na poziomie podstawowym.